

L a s

Latweeschu draugs

• D i i b o s

ar famu pawaddoni
no ta 1844ta gadda.

Là schahs lappas fauz,

fo pa to gaddu mihskeem Latweescheem par preeku un mahzibu,

ar

zittu tà patt Widssemes fà Kurssemes mahzitaju palihgu,

irr lizzis driffekt

Germann Trey,

Wibges wissehd' wezzafais mahzitais pee Jahna-bashtizak.

R i h g â

driffekts pee Krohna-grahmatu-driffektaja.

1844.

108492

8

61

28

Drihw drikkcht, pehz tahm eelsh likkumeem nospreestahm sinnahtn.
Rihgá, tai 27. Dezember mehn. deenâ, 1844tâ gabbâ.

No Wissemes General-gubhenermentes puffes;
Dr. C. E. Napierky.

Tas Latweefchu draugs.

1844. 6 Janwar.

1ma lappa.

J a u n a s i n n a.

Is Pehterburges. Augsti zeenigs Keisers pats, wisseem saweem appalschnee-
keem par sinnu, 26tâ Dezember irr islaiddis sawadu grahmatu, kas, Latweefchu wallodâ
pahrtulkota, stann tâ: »Mehs Nikolai tas pirmajs, Keisers un patwaldineeks wiffas
Kreewu walstibas ic., wisseem saweem ustizzameem appalschneekeem fluddinajam tâ:
Deewa fwehtibu isluhdsis, un ar sawa wiffmihlaka laulata drauga, tahs Keiserenes
Aleksandras Weodorownas, sinnu meh's effam palahwuschî, ka muhsu mihla meita,
ta leelwirskene Aleksandra Nikolajewna, us preekschu dohdahs laulibâ
ar to augsti zeenigu prinzi Friedrich no Hessen-Kasseles. 26tâ Dezem-
ber wiini tikke faderreti. Meh's droh'schi zerejam, ka wiffi muhsu ustizzami appalsch-
neeki mums lihds preezaschotees pah'r scho notifikumu, kas muhsu tehwa-sirdi eepreezina,
un ka arri lihds ar mums ta Wiffuugstata fwehtibu isluhg'schoht preeksch teem jaun-
faderreteem. Rakstita schi grahmata Pehtersburgê 26tâ Dez. tanni 1843schâ gaddâ
peh'z Kristus, ta pestitaja, peedsimschanas, un tanni 19tâ gaddâ, kamehr meh's waldam.»
— Schai grahmatai arri pats augsti zeenigs Keisers sawu wahrdu fweedis appalschâ:
„Nikolai.“

A f i a.

Bettortapadesmitâ sinna.

(Tahs ihfas sinnas par muhsu pasauli jeb semmi 67tajs gabbalz.)

Deenas-widdus puffê no Mas-Asias irr Siria. Schinni semmê tas kalnu-
strehkis, ko Lihbanus sawz, un kur wirsk tee dahrgi zeedru-kohtî bija, ko Zrams,
Zirussa kehniusch, preeksch Salamana Jerusalemes Deewa-namma ustaifschanas
likka jirst, kâ 1mâ kehniinu-grahmatâ 5tâ noballâ rakstih's. Taggad schê tik weenâ
paschâ weetâ mas pulziusch tabdu kohtu. Tee leelakee pilssehti irr: Damaskus ar
200,000 un Aleppo ar 150,000 eedsihwotajeem. Wezzôs laikôs schê diwi leeli
un kohtî brangi pilssehti bij, no kurreem taggad tik sakrittuschî muhri ween redsamî,
ber kurreus wehl taggad reismani labpraht apmekle, tapeh'z ka tee akminu-stabbi un
pihlari, kas schê wehl stahw, brishnum' stunstigi un brangi taifiti; tam weenam pils-
sehtam, kas pee Lihbanus kalneem, wahrds Bahlbek, un ostrom Palmihra jeb
Ladmor. — Kad par eedsihwotajeem stahsta, tad diwi tautas ihpaschi ja pceeminn,

kas Lihbana kalnós dshwo, tee irr Maroniti un Drufsi. Schee turrabs Tur-
 keem pretti, un tapehz ka kalnós dshwo, winneem arri lehti ne warr peetift, un tapehz
 winneem arri Turki ne warr darriht, ká zitteem darra. Skahde, ka winni paschi
 weeni ar ohtreem daudsreis nemeerá un karrá. Schee laudis labbi semmes kohpeji.
 Leijás, kalnu fahnós, un us kalneem, kur tik ween kas warr augt, taifa laufus un
 dahrsus. Kur semme naw, nefs semmi wirsú. Tapehz tad, kad zittur pohsta neglig-
 tums un nabbadiba, sché leels jaukums un labba dshwe. Maroniti kristigi zilweki,
 bet kahda tizziba Drufseem, to ne sinn, bet fakka, ka pagani effoht. Abbesu tantu
 wihri, kur buhdami, allasch ar karra cerohscheem irr. — Sirias semmei deenas-wid-
 dus puffé irr Palestina, wezza Juhdu-semme, jeb Kanaána, 500 lauka-
 juhdsu leela, juhmallá klaja. Sché, pee Sihrewu rohbescheem semmes-gabbals, ko
 wezzós laikós WeniKiu (jeb Fenizies semmi) fauja, un kurrá diwi lohti leeli un
 lohti baggati juhra-andeles pilssehti bijuschí; tee bij Tirus un Sidhona jeb Zihdona.
 Wezzós laikós ne kahdi zitti tá sinnaja ar fuggeem us fweeschahm semmehm braukt,
 ká WeniKeri (Fenizieri), un ne kahda tanni laiká sinnama juhmallas-semme ne bij, us
 kurren winni ar faweem fuggeem ne buhtu braufuschí. Sakka arri, ka weens no scheem
 laudim tas bijs, kas isdohmajis ar bohstabeem rakstih, un ka winni pirnee bijuschí,
 kas sinnaufuschí glahsi taifih. Eelsh wiffadahm sinnafehanahm un eelsh wiffadeem dar-
 beem winni bij it gudri. — Wezza Juhdu-semme tá bij eedallita: seemel Galilea,
 widdú Samaria un deenas-widdus puffé ihstena Juhdu-semme, jeb Juhdea.
 WeniKia (Fenizies semme), par ko runnajs, pee Galileas tohp peestaitta. Galileá
 kalni, kas ar Lihbanus kalneem kohpá faeet, prohti Ermona kalni, un wehl diwi
 kalni, kas peeminnami, Karmelis un Taboris. Gramatas, kas no wezzu-wez-
 zeem kristigu-kauschu laikeem, rakstih, ka Taboris tos kalns effoht bijs, kur muhsu
 Pestitajs tizzis apfkaidrohts, ká Matteus 17tá, Markus 9tá un Lufkas 9tá nodakká
 stahsta. Ne rahtu no Tabora-kalna leels esers, kas trihs juhdses garsch un weenu
 juhdsi plats un kur pulks sinju. Schis irr ta Genezaretés, Liberias, arri Ga-
 lileerú juhra. Schis widduzis lohti jauks. Muhsu Pestitajs sché daudsreis mitte
 un apfahrt staigaja un sawas fwehtas mahzibas mahzija. Pee scha esera klastu irr tee
 pilssehti: Kapernaüma, Betsaida un Liberias. Kapernaüma, kas leels un
 baggats pilssehts bij, irr taggad tik flits un nabbaga apzeems. Tas notizzis, ko Pe-
 stitajs Matteusa 11tá nodakká 23schá perschá fazzijis. Pee Tabora kalna klastu irr
 Nazarete, kur Jesus behrns buhdams ar faweem wezzakeem mitte, kadeht wusch
 arri, ká wezzi praweeshi fazzijuschí, Nazarenus tikka nosaukts. (Matt. 2. p. 3.)
 Arri Kahna un Maine schinni semmes-gabbalá.g.

Putni, kas pa seemu pee mums nepaleef.

Stahrki 'ruddeni' no mums aiseet, jo teem aulsts wehisch, sneegs un salna ne-
 patihl. Warr gan buht, ka winneem deggons un kahjas jau nefasaltu, bet tomehr
 winneem pliffas kahjas gan saltu, jo kurpneeki preeksch winneem nestrahda. Un ja
 winni arri dabbutu sekkles un pastalas pirkt; ko tahdas leetas teem-geld, kam wehders

tuffch! Jo kirsaki, tschuhffas, wardes un bittites (arri tahs stahrki mislo, ja dab-
 buht ween warr) aiseet, pahr seemu gulleht, un nebehda, woi stahrkeem wehders
 wurde pehz winneem, woi ne. Rats lai gahda preeksch sewim, un tapehz wardes
 un kirsaki lihds ar tschuhffahm, kas waffara labbi dabbuja pa-ehstees, aiseet, ne wis
 deenas-wibdu turreht, bet tik ilgi sawas allas gulleht, kamehr faule atkal firtaka spihd
 us plezzeem. Lai nu jehgeri gan iseet us saku jakti, lai schauj us wilkeem, lapfahm
 un strnahm; schee sawas allas dohma: lai schauj, kam patihk, mehs gullestim. Un
 guff itt labba meerâ; jo winnu eenaidneeki, tee stahrki, ja arri wehl pee mums buhtu,
 winnus taf wairs rohkâ newarretu dabbuht. Stahrki ruddeni rikrigi aiggahjuschi us
 firtaku semmi, kur seemas nawa, un kur tahdi meeguti nawa, ka pee mums. Bet
 pirms winni ruddeni aiseet, fapulzejahs weens pagasts papreeksch us kahdu ptawu,
 woi tihrumu. Kad nu wiffi zekka-wihri kohpâ, bes speekeem, bes mazzineem, bes zib-
 binahm, arri bes mehteta un bes zimdeem, tad stahrku pagasta wezzakajs sawus lau-
 dis uffauz. Tuhlin zekahs tas pulks; jo to wahrdu: «klaus' lungam!» arri schee pa-
 sifst. Ar Deewu sazzidami tai semmei, kur tik dauds wardes un tschuhffas nen-
 wahritas irr apehduschi, winni aiffreen us firtaku semmi, ko gudri laudis jau no eefah,
 kuma irr nosaufuschi par Uwriku.

Zitti puni, ka besdeligas, strafdi, paipalas, bsehrwes un dauds zitti,
 tik pat gudri ka stahrki, arri nepaleek pee mums, kur puttens daschu reis nebehda
 nedf to zekku, nedf to darbineeku, kas lauka strahda. — Woi tew nepatiku lihds eet
 us to puffi, kur kashohka newajaga, kur lohgi nepaleek balti, un kur krahsni tik
 preeksch maifes-zepfchanas waffaga? — Rapehz ne, ta fakka daschi, kad wiffi muhsu
 raddi, tehws, mahte, brahti un mahfes warretu nahke lihds? — Bet labbaki paleekat
 sawa weeta. Jo semmi, kur juhs taggad dshwojeet, to juhs pasihstat, bet to fiveschu
 semmi juhs nepasihstat wis. Un lai tur arri ne kahda seema nawa, tad tur taf dauds
 zittas leetas, kas jums teescham nepatiks. — Daschi, warr buht, atkal dohma: palik-
 sim te patt, jo kad stipra seema aiseet, tad atkal pawaffara un waffara klahk, un arri
 pee mums driht tik filts mettahs, ka, ja teescham tik grihb strahdakt, kreklâs jastrahda.
 Bet tahdas dohmas stahrki neture sawa prahta. Weens us ohtre parkschina: ko tad
 nu teitan wairs darrifim, muhsu barriba semme eelihdusi! — Labbi, schee runna gan
 gudri; bet juhs ne-essat stahrki un ne-ehdat tschuhffas. — Stahrkeem arri nawa mahjas,
 ka jums, un ja teem arri buhtu mahjas, krahsni teem taf truhkst. Tapehz, lai winni
 jel eet! Kad tur fivescha semme kahdu laizinu buhs isdshwojuschi, tad nahks atpal-
 kat, pee mums, sawa ihstena tehwa-semme, perreht un sawus behrnus usaudsinagt.

Bet kas tad scheem putneem nu rahda zekku us Uwriku? — Kad es us tewim saz-
 zitu: eij us turreni! — tad teescham tu man atbildetu: kur es nu sinnu us to puffi
 aiseet. Bet kad stahrki tew nemtu lihds, gan tee tew westu turp. Tomehr nedohma
 wis, ka tas zeksch effohk ihfs. Zekschu tu, warr buht, eeraddis ar bassahm kahjahm
 staigagt, tomehr nemm drufku fiveschu tauku lihds, jo es negalwoju, ka tawas kahjas
 ne nahks zaur. Un ja tu effi eeraddis ar sabakeem staigagt, tad eij pee pasihstama
 un usfizzama kurpneeka, pastelle sewim tuhlin diwi pahrus, un laimigs tu buhfi, ja te-

wim tomehr gallà nawa jastaiga ar bassahm kabjahm. Bet leela juhra wehl preekschà. Kas tew tur zels pahri? Ar laiwinu tu netiksi pahri, jebfchu tu arri, Deews sinn, zil gudrs sweineeks buhtu. Tew jamekle kuggineeks, kas tew panemm libds. Un ja tu nu arri tahdu juhras braujeju atraddis, kam ruhmes preeksch tew buhtu, bet tewim par to semmes zellu nebuhs palizzis pahri labs tschuppis weffelu fudraba rubfu, tad kuggineeks tak aifbrauks un tu paliksi pee juhmallas. Brihnums par tahdu garru zellu un par to tehrinu, kamehr tikfi Awriku! — Bet leelaks brihnums par stahrkeem, strasdeem, besdeligahm, lakstigalahm un zitteem tahdeem putneem, kas us Awriku aisskreen bes zella-rahditaja un bes naudas makka! Schee nu aisskreen pahr mescheem, falneem, uppehm, esareem un juhrahm, allasch atrohn to labbaku un tainaku zellu, un labbà weffeliba allasch nahf us Awriku. Kur mums buhtu jastaiga puffgaddu (ja tewim labbas kabjas un staigah effi leeraddis, tad gan drusku ahtrakt warretu tift), tur schee putni aisskreen us Awriku, eeksch 4 woi 5 neddelahm. Ak tawu skreeschanu! Un tomehr schee putni pa nakti arri sinn gulleht, un ehst, kà katram tihf. Us tahdahm weetahm pagasta wezzakajs fawu pagastu allasch wedd, jo winsch wiffas mallas jau preekschlaikà irr isluhkojis, un sinn katram cerahdihst plawas, un tihrumus, un purwis un uppes. Kad nu skreen pahr juhru, tad nesmahde kuggi, kur druskin warr dabbuht usmestees. Itt weegli skreen besdeligas, bet paipalahm tik labbi neisdohdahs wis. Zuhf sinnat, ar kabjahm tahs irr muddigas deesgan, bet ar spahrneem! us to wezzaki winnas slikti irr mahzijsufchi. Drihs tahs peekufst un nolaischahs itt beesi pee semmes. Kad nu nahf pee juhras, tad skreen no weenas fallas us ohtru. Zif kà tur atnahkufchas, tad tik peekuffufchas, ka ar rohkahm tahs warr sakert. Zuhfstofchas teek nofstas un eefahlitas. Paschas laikam nesinn, ka winnu galla labbi smekliga, bet kas kahdu paipalu dabbuja ehst, apleezina, ka melli nawa. Leels pulks paipalu kriht arri us kuggeem, un matrohschi nehemm par launu, kad us tik lehtu wishu teek pee paipalu zeppefcha. Zittas atkal kriht juhra un noslihtst. Deews ar winnahm; meh's par to neeffam wainigi. — Un tomehr tahs zaur tahdu nelaimi nepaleek gudrakas; wiffas grihb aisskreet us Awriku, un allasch pa seemu tur grihb dsihwoht. Bet tik kà pee mums sah-lite atkal aug, tik kà kohki atkal isplaukst, Deews sinn, no kurrenes to sinnu no mums dabbu! tad atstahj fawu Awriku, un atkal pahrnahf pee mums. Laikam scheem putneem wairak pee mums patihf. Itweens apmekle ne ween fawu wezzu zeemu, plawu, woi meschu, bet arri to wezzu pasihstamu kohfu, woi nammu, un allasch sinn atrast fawu wezzu ligfdu, ja neleetigi puifchi to nawa samaitajufchi.

Bet nu falki mannim: Kas scheem putneem tas zellu-rahditajs? Kas teem isteiz, ka pee mums pawaffaras siltums klast? — To tu sinni, draugs; jo tu sinni: kas winnus raddijs, kas winnus barro, un bes kura sinnas ne weens swirbul nekriht no jumta. Kad tu nu atkal putnus redsefi, kas pa seemu us siltaku semmi bija aifgahjufchi un nu nahf atpakkat, tad peeminn Winna wahrdu ar pateizibu, kas arri tewim labbu irr darrijs, un wairak, ne kà putneem. Winna wahrds lai irr teikts un flawehts muhschigi muhscham!